

El teatre com a vehicle de conscienciació social

JORDI VERGÉS > TEXT I FOTOS

La fragilitat d'aquell públic tocava la fibra i canviava els papers: podien ser el públic, però també eren l'obra

La darrera tarda de juny d'enguany, mentre tothom s'afanyava sota la pluja, un afortunat grup de persones reunides al Centre Cívic Ter de Girona va compartir, durant una hora i mitja, un munt d'experiències que, de ben segur, recordaran durant molt de temps i amb un ampli somriure: al saló d'actes, una colla de joves de l'Institut Jaume Vicens Vives de Girona, amb naturalitat gens pretensiosa, van oferir als presents una obra de teatre fruit de la seva invenció, del seu afany per crear una cosa diferent.

L'obra se centra en la gent sense sostre, la crisi econòmica i els seus efectes sobre el jovent, sobretot pel que fa a la idea d'independitzar-se. Tanmateix, va més enllà i ens retrata a tots. Sense parafernàlies, decorats ni maquillatge, vestits de carrer, els actors

i les actrius van pujar a escena i, en vint-i-cinc minuts, van representar la realitat social més punyent i immediata. Estaríem parlant d'un esdeveniment cultural amb bona acollida com n'hi pot haver molts, si no fos perquè el públic que hi assistia era ben peculiar: gent que viu, menja i dorm al carrer, al centre d'acollida de La Sopa, o allà on pot; els maliciosament anomenats *invisibles*. Era un públic de pobres i marginals, convidats d'excepció per posar-hi veu pròpia. L'espectacle avançava amb molta gosadia, doblgant la línia fina que ens separa de la desemparança i de les nits a la intempèrie.

Es feia difícil reprimir el goig veient aquelles persones, en el seu infortuni, tan relaxats, assentint, rient a estones. Aplaudien que aquells joves es fessin ressò de l'oblit implacable que, a cada moment de la seva

S'havien trobat dues marginacions: la que pateix la gent que viu al carrer i la que pateixen els joves

>> El grup 27 Negre, format per nois i noies de l'IES Vicens Vives, representant l'obra del mateix títol a la Rambla de Girona.

vida, pateix qui ho ha perdut tot. Va quedar ben palès que aquest oblit ens amenaça a tots, i encara més en temps de crisi. L'empatia de l'acte fou immensa. S'encomanava. La fragilitat d'aquell públic tocava la fibra i canviava els papers: podien ser el públic, però també eren l'obra. Eren la mateixa escena que davant seu es representava.

En acabar, els joves actors i actrius van obrir un fòrum amb els assistents. Uns i altres s'hi havien trobat reflectits. S'havia travessat un mur invisible: la distància que ens separa dels desposseïts, històricament insalvable, s'havia tirat a terra com si res, i ho havien fet uns vailets que tot just... comencen? S'havien trobat dues marginacions: la que pateix la gent que viu al carrer i la que pateixen els joves. Increïblement enriquidores, doncs, aquesta connexió i aquest acte de solidaritat mútua, que ens està dient que els joves també se senten desposseïts i que se senten solidaris amb els oblidats de la societat. I ens està dient més encara: que la gent que viu al carrer pot ensenyar-nos moltes coses, entre altres que també poden ser solidaris com qualsevol.

El que segueix són transcripcions d'algunes frases del debat: «La gent no s'imagina com n'és de fàcil acabar al carrer, i et menyspreen»; «Si vius al carrer, el teu permís de treball és com paper mullat; imagina't si tens dolences o impediments físics»; «Al jovent també li costa trobar feina. El banc no et dona el préstec si no té la seguretat absoluta que farà negoci amb els teus esforços. Et demanen molts avals»; «Amb feines precàries no et pots permetre independitzar-te»; «Com a jove sembla que no

tinguis dret a feines ben remunerades. Hi ha una explotació encoberta dels joves».

L'obra de teatre *27 negre* es va representar dins el Festival de Teatre Juvenil de Tema Social i de l'Oprimit. La funció va tenir lloc, per al públic en general, a la Rambla de Girona el passat 3 de juliol, juntament amb el treball del grup alemany Chaoten. El grup 27 Negre el formen nois i noies de l'IES Vicens Vives, amb la direcció de Ferran Joanmiquel, professor de l'escola de teatre El Galliner i membre de la companyia Kilalia, impulsora del projecte. El director va bastir el text de l'obra a partir de gags i improvisacions dels alumnes. Ells mateixos van triar el tema espontàniament fa nou mesos, i del no-res han anat desenvolupant un seguit de situacions i encontres.

Joanmiquel comenta que realment ha vist créixer i madurar aquests nois i noies en el decurs dels assaigs. La figura de la cantant Edith Piaff (que en la infància havia viscut al carrer, demanant almoïna i explotada pel seu propi pare) ha estat un referent a l'hora de vehicular el projecte. Una de les joves actrius diu, en referència a les situacions que reflecteix *27 negre*: «Tot això no se soluciona d'un dia per l'altre; cal fer-ho de mica en mica. Només caldria canviar una mica el xip».

La companyia Kilalia també va començar el curs passat a representar l'obra de teatre-fòrum *Tretze* a diferents instituts i centres oberts de les comarques gironines per tal de fer visibles les actituds d'abús que es poden donar en la relació de parella.

Jordi Vergés

Lluitant per l'Àfrica des de la parròquia de Sant Josep

JORDI VERGÉS > TEXT

Un dels principals obstacles per canviar una situació injusta és pensar que no es pot canviar

>> **Joan Soler,**
missioner a Togo.

Fa més de un any Joan Soler, vicari que va causar un fort impacte en els joves de la parròquia Sant Josep de Girona, se'n va anar de missioner a Togo amb el compromís radical d'ajudar els més necessitats. Des de Girona, els monitors de l'esplai miren de captar fons i ajuts de tota mena per enviar-los a Soler. Entre altres iniciatives, van enregistrar un CD amb nades cantades per ells mateixos, i l'oferien a la gent a canvi d'un donatiu. Amb els guanys tramesos, a Togo es van poder obrir pous i desenvolupar tècniques d'agricultura per a la població indígena. M'expliquen que a l'Àfrica amb 5 euros es pot arribar a alimentar una escola. Però matisen: «Sí que col·laborem a nivell econòmic, però també busquem molt el canvi d'actituds des d'aquí, i donar a conèixer la feina que s'està fent allà». En aquest sentit, del 13 al 15 de novembre passat van organitzar un cap de setmana solidari al pavelló parroquial, on es van mobilitzar per iniciativa pròpia entitats com Besalú Solidari, Mans Unides, Àfrica Viva i Akan, totes participants

>> **Joves de la parròquia de Sant Josep de Girona.**

dels actes diversos que hi van tenir cabuda: cinefòrum, exposicions, taula rodona, danses i jocs africans.

Valent-se del contacte amb les monges missioneres de la congregació Cor de Maria que treballen a Goiània (Brasil), alguns d'aquests joves van fundar, l'any 2005, l'ONG Brasol. Des d'aleshores, cada estiu es desplacen a aquesta població brasilera per ajudar les monges i treballar en equip amb monitors d'allà, organitzant colònies per a la canalla i diversos projectes educatius i per al desenvolupament.

Els joves monitors de Sant Josep es congratulen de conservar els ideals i de no haver-se cremat prou per resignar-se a la situació injusta que els ha mogut a enfrontar-s'hi. El seu primer objectiu, doncs, és fer entendre que la resignació general és un obstacle que impedeix a la gent copsar les conseqüències de les injustícies. Quan hi ets, te les trobes: «La dicotomia entre fer-ho per als altres o fer-ho per a tu mateix existeix per l'egoisme. En solidaritat aquesta dicotomia és absurda: tot el que fas per als altres repercuteix en tu mateix».

Un agermanament porta a l'altre

Fornells de la Selva i Torola (El Salvador)

JORDI VERGÉS > TEXT

Gràcies a l'ONG FornellsX3 s'ha construït una escola en un poble salvadoreny i s'ha fet arribar un vehicle 4x4 per al metge rural

>> *L'escola del barri del Portillo a Torola (El Salvador).*

Fa pocs anys, uns veïns del Jovent Actiu de Fornells van crear l'ONG FornellsX3 (Fornells pel Tercer Món), amb l'objectiu d'establir l'agermanament de la seva població amb un poble del Tercer Món i aconseguir que l'Ajuntament donés el 0,7% del seu pressupost per a projectes de cooperació. A tal efecte, van intentar involucrar-hi diferents agents socials, van trucar a moltes portes i van organitzar tota mena d'actes i gestions. Topen amb les dificultats que té una ONG petita (aproximadament 6 membres i uns 25 socis) per complir els requisits que se'ls demanen, però no es rendeixen. Amb el suport de Josep Callís, professor de la UdG i membre de Banyoles Solidària, van contactar amb Héctor, alcalde de Torola (El Salvador), un dels deu pobles més pobres del país i molt predisposat a establir un agermanament. Cal precisar que Banyoles ja estava agermanada aleshores amb Segundo Montes, poble veí de Torola (veí, però a més de una hora de trajecte en cotxe).

Els objectius de FornellsX3 es van fer realitat i els dos alcaldes van signar l'acord d'agermanament el 2005, amb voluntat de continuïtat. L'estiu abans, en un primer viatge

a Torola, ja s'havia fet l'estudi de les necessitats locals i establert el vincle amb una entitat d'allà, com a contrapartida de FornellsX3 a El Salvador. De passada, es va aconseguir fer-hi arribar un vehicle 4x4 per al metge rural, finançat pel municipi de Fornells. Des d'aleshores ambdues entitats col·laboren amb els respectius ajuntaments, en projectes tan variats com la instal·lació de planxes de zinc perquè les cases tinguin un mínim de sostre, els enviaments i la compra de material bàsic de subsistència, i el més costós: la construcció d'una escola al barri del Portillo, finançada amb l'ajut del Fons Català de Cooperació, una xarxa solidària entre els ajuntaments catalans. També, és clar, promouen estades dels voluntaris de Fornells a Torola durant les vacances, amb el compromís d'exposar públicament, quan tornen al poble, l'experiència de la seva col·laboració. «És complicat: allà van a un altre ritme, viuen al dia i hi ha moments fofuts, perquè tu voldries que tot anés més ràpid, com passa aquí. Però a temps vista el grau de satisfacció és immens pel que hem aconseguit. Dels seus valors aprens a valorar la vida, a ser feliç sense tenir res. Altra cosa és que ens costa molt que la gent de Fornells s'hi impliqui com ens agrada», explica un dels voluntaris.

Cloenda amb esperança: la taca d'oli s'escampa. Gràcies a l'experiència de Fornells, a Riudellots ja han fundat Riudesol, un nou projecte per agermanar-se amb un altre poble salvadoreny. Que no s'aturi la cadena...

Altres grups, altres joves

L'oferta de voluntariat i associacions juvenils de caire reivindicatiu és avui dia immensa, gairebé impossible d'abastar en la seva totalitat. Us proposem un breu recorregut per la geografia d'aquests moviments, amb alguns exemples significatius.

JORDI VERGÉS > TEXT

Els artistes Zostor i Cecilia Zamudio tenen una associació que organitza tallers amb l'objectiu que els joves adquireixin consciència social a través de l'art

Música compromesa des dels instituts

El mes de juny es va celebrar als Jardins Fora Muralla el 360 Fest, una mostra de música i creacions artístiques dels estudiants de secundària, organitzat per la Regidoria de Joventut en col·laboració amb l'Estació Espai Jove. Durant tota la tarda i fins passat el vespre les actuacions d'una vintena llarga de grups de rock i hip-hop es van anar succeint en dos escenaris. A part de l'innegable virtuosisme de molts d'ells, s'hi van poder sentir lletres de caire social i molt reivindicatives.

A les seves cançons deixen clar que ells van fent, i no els importa què en pensin els *puretes*. Vehiculen una filosofia molt definida, i amb una riquesa de matisos capaç d'agafar l'etiqueta d'adolescents i passar-la per la cara a qui miri de vendre'ls que, per edat, no poden ser tan adults com qualsevol. No demanen respecte, l'agafen directa-

ment i sense embuts. «Els drets no es demanen, s'exerceixen», diu textualment el també jove regidor de Joventut de Girona, Quim Ayats, en una publicació de 16 pàgines format diari editada amb motiu de l'esdeveniment i dedicada exclusivament als joves i a la filosofia 360.

Els joves i els grafitis

El 360 Fest també va incloure un apartat de pintura mural i grafit en directe, sobre unes planxes. Dins la mostra i taller de pintura social, Guillem Soria, Zostor, que va dibuixar el logotip del festival i unes imatges de Girona, pintava en col·laboració amb altres nois. Amb la jove artista Cecilia Zamudio tenen una associació que organitza tallers per a joves amb l'objectiu que adquireixin consciència social a través de l'art, en el vessant de la pintura mural. Primerament dialoga amb ells per triar un tema solidari, i després treballen el missatge, el con-

>> *David de Martín.*

tingut, per fer-ne la composició i executar l'obra des del punt de vista de l'impacte moral que s'hi pretén mostrar. Guillem defineix l'associació com un col·lectiu artístic de canvi social per a la joventut. Un valor afegit és la seva llarga experiència, fins i tot arreu de l'Estat, desenvolupant aquests tallers, on han treballat temes tan diversos com la discriminació de la dona, la guerra de l'Iraq o campanyes de SOS Racisme, entre molts altres.

Support a la gent amb problemes mentals

David de Martín treballa a la brigada de jardineria del centre especial de treball de la Fundació Drisa. En el temps lliure es dedica a l'art i la pintura, i ha exposat a Girona en diverses ocasions. Es considera espiritual i inconformista, i s'esforça per transmetre formes de millora interior als altres. Al llarg de la seva joventut ha patit tres crisis profundes de personalitat, i actualment col·labora en grups de teràpia amb pacients ingressats a la unitat de TMS (trastorns mentals severes) de l'Hospital Psiquiàtric de Salt. Allà els explica la seva experiència i com es pot lluitar per superar els problemes mentals. Té clar que en certa manera li pot passar a qualsevol: «Una de cada deu persones presenta aquest tipus d'afeccions i cal tractar-la». Durant tres anys, David va col·laborar a Ràdio Salt en el programa *Ens patina l'embrague*, fet íntegrament per gent amb problemes mentals, i que encara s'emet, els dijous de 5 a 6 de la tarda. «Fa falta un esforç més gran per canviar el món, i es pot fer, però la gent és egoista, no s'hi implica. S'ha de ser generós i donar la mà a qui la necessiti», conclou.

Apaga la Tele, de Sarrià de Ter: música, cultura i Núria Pòrtulas

L'associació cultural Apaga la Tele es troba en un local aprofitat sota els fonaments de l'escola Montserrat, en una carretera que puja de Sarrià de Dalt fins al Golf Girona. Disposa de bar, Internet i un petit escenari per a concerts. El local el gestiona l'associació, i també tenen un annex al costat per a assaigs de grups musicals. Apaga la Tele, molt lligada a la música i al llançament de grups locals, es reuneix també amb components d'altres entitats per preparar accions comunes de cultura i protesta, entre les quals destaquen les campanyes contra la MAT i contra les obres del TGV, i darrerament els nombrosos actes de suport a la jove veïna Núria Pòrtulas, imputada per la Fiscalia Antiterrorista en sumaris de dubtós fonament i que han generat una gran controvèrsia als mitjans. També organitzen diversos tallers, cursos de malabars, mímica...

Els anarquistes esquers

Com a punt final, cal esmentar un local –aparentment okupat– gestionat per joves anarquistes: Kan Kolmo, a Girona. Disposen de mitjans de difusió propis, i no col·laboren amb cap mena de mitjà ni institució oficial. Si poden, també eviten actuar amb altres associacions alternatives de Girona, que consideren reformistes del sistema capitalista que ells voldrien eradicar completament. Aquest recel, certificat per qui signa aquestes ratlles –quatre paraules al pas de la porta, que no em van deixar franquejar– contrasta amb la gran oferta cultural i reivindicativa que es llegeix als cartells enganxats en la façana, a peu de carrer.

«Una de cada deu persones presenta algun tipus d'afecció mental i cal tractar-la»

Xicu Masó, entre la diversió i la devoció

Yasmina Reza (París, 1959) i Harold Pinter (Londres, 1930-2008) no tenen gaire coses en comú excepte, potser, el fet que ambdós són dramaturgs i que, en certa manera, tots dos comparteixen l'interès per la complexitat de la naturalesa humana i la dificultat d'establir relacions sinceres, fiables i duradores. S'hi acosten, però, des d'òptiques diferents, de les quals en surten, també, resultats molt diferents. Reza fa bon teatre comercial: comèdies actuals i d'aparença amable que no exclouen, si un no vol, la reflexió. Aplaudides pel gran públic, les seves peces solen omplir teatres i deixar un bon regust.

Pinter és tota una altra cosa. Les seves obres són autèntiques disseccions que furguen en l'individu i en la nostra societat, i en fan una crua i sovint irònica radiografia a partir d'una escriptura exacta i precisa fins i tot en les pauses i els silencis. La polèmica l'ha acompanyat sovint, però la seva veu no ha deixat mai ningú indiferent.

Dues baules, doncs, en principi separades, que Xicu Masó –«no pas volgudament», diu– ha connectat: «A Reza, l'he anat trobant i descobrint i crec que, en contra del que diu algú, és una autora intel·ligent, interessant i no gens frívola. *Tres versions de la vida* [que va dirigir i estrenar al Teatre Lliure el 14/3/2007] va sorgir remenant textos amb l'Àlex Rigola, i aquesta vegada va ser una proposta de Sílvia Munt que vaig acceptar encantat». Es refereix a *Una comèdia espanyola* (TNC, 7/10/2009), on interpreta el paper del bonàs i pràctic Fernando, amb el qual es posa el públic a la butxaca.

«Pinter sí que va ser buscat, perquè el que sento per ell no és admiració sinó veritable devoció», hi afegeix Masó. El 1987 va dirigir-ne *L'última copa* (Teatre Lliure), i ara, confabulat amb La Planeta, que n'ha assumit la producció, hi ha tornat amb un excel·lent muntatge a partir de tres peces breus que ha titulat *Alaska i altres deserts* (2/10/2009). En la primera, i més llarga (*Una mena d'Alaska*), una noia afectada d'encefalitis letàrgica es desperta al cap de 29 anys i ha d'enfrontar-se a la nova realitat. Un paper difícil i complex que, un cop més, Cristina Cervià resol magníficament. «És el meu primer Pinter i no ha estat gens fàcil, però aviat vaig tenir clar que, a més d'una documentació i un estudi previs, tot això era un treball que havia de passar pel cos, i no pel cervell, si volia que quedés orgànic i creïble», diu l'actriu. «Ha estat un camí llarg i lent, al qual he arribat provant i experimentant, buscant una vinculació amb la meva experiència personal, i en el qual hi ha, és clar, l'ajuda i la direcció d'en Xicu, que m'ha donat molta seguretat i confiança». Un altre actor gironí, David Planas, apareix a la segona peça, *Victoria Station*, en una hilarant situació entre un taxista i l'encarregat de la centraleta (esplèndid Carles Martínez) que es desespera intentant saber on para. Finalment, tanca la funció l'esquetx *Nit*, una lliçó magistral de síntesi i perspicàcia (dura 7 minuts) en què una parella explica el record que cadascun d'ells té de la seva primera cita.

La memòria, doncs, és el fil conductor d'una interessant i més que recomanable proposta que aplega ofici i talent.

Tancant el cercle

Casualitat o no, el fet és que Temporada Alta ha afavorit el retrobament de Xicu Masó amb Girona i diferents persones amb qui té uns vincles especials, com són Pere Puig, Cristina Cervià, Carles Martínez i Míriam Alamany. Però també entre els mateixos intèrprets. Per això, com diu la Cristina, «*Alaska* també té un valor emotiu i sentimental molt important per a tots nosaltres, perquè ens ha servit per tancar cercles».

DUJANS